

podobné názv-. Drak stoupal stále v-š. Proč tě to tolik zlob-? Já prav-m, že to není pravda. Nebud' skoup- na slovo. U moře jsme se opájeli zdrav-m vzduchem. Dokdy ráno sp-š? Byl to prsten s prav-m diamantem. Pod kamenem byl slep-š. Na zahradě si postav-me stan. Vyvaruj se zlob-. Přijm- můj dík. Kdo ozdob- stromeček? Není to sp-š nedorozumění? Poslechni si, co prav- Bible. Kde jsou ozdob- na stromeček? Martin tomu jistě rozum-. Tu krabičku si slep-š sám. Oni mají velké příjm-. Je to prav- kavalír.

- b) Nebud' tam dlouho, mysl- na včasný návrat. Ryby se brzy kaz-. To se snadno oprav-. Slib- se mají plnit. Ať si nechá své rozum-. V-te o tom něco? Na té soupravě jsou kaz-. Proč spolu nemluv-te? Sejde z očí, sejde z mysl-. Dáme to do oprav-. Lehkomyslný člověk všechno slíb-. Únor bíl- pole síl-. Já si to také mysl-m. Babička bíl- pokojík sama. Máš na to dost síl-? Popřejte klid svým mysl-m. Bud' tak laskav a vysvět'l- mi to. Vyříd' jim naše pozdrav-. Sp-, děťátko, sp-... Slušný člověk své známé pozdrav-.

2. Tvary minulého času nahraďte přítomnými tvary s náležitým pravopisem.

Hlásily se stále tytéž žákyně. Ty písničky se mi nelíbily. Po dešti se zhorvalily proudy vody. Tyto věci mě nebavily. Hory se zahalily do mlhy. Ve věži sídlily sovy. Všechny chyby se napravily. Paprsky slunce prudce pálily. Děti kreslily ovoce podle modelu. Pohyby mi působily potíže. Každý večer se na louce u lesa objevily srny. Dívky se poutivě rozdělily.

E. Psaní *i/y* v koncokách přičestí minulého

O psaní *i* nebo *y* v koncokách přičestí minulého rozhoduje mluvnická shoda s podmětem.

Je-li podmět v množném čísle rodu mužského životného, píšeme v koncovce přičestí *-i* (*Chlapci zpívali*), je-li rodu mužského neživotného nebo rodu ženského, píšeme v koncovce přičestí *-y* (*Stromy květyly. Dívky tančily*).

Poznámky:

1. Podstatná jména rodu mužského životného mají v 1. pádě množ. č. koncovky *-i*, *-é*, *-ové* (*muži, přátelé, předsedové*). Jen tvary *rodíče, koně* a *lidičky* mají koncovky jako podst. jména neživotná, ale shodu mají jako tvary životné (*Rodíče odešli. Koně se splášili. Ti lidičky nám pomáhali*). Naproti tomu slovo *den* může mít v 1. p.

množ. č. vedle tvaru *dny* i *dni*. V obou případech má shodu jako jméno neživotné (*Dny se krátily. Dni se krátily*).

2. Nesmí nás zmást, že některá podstatná jména rodu mužského, která mají v 1. p. mn. č. tvar životný, označují předměty neživé, např. *sněhuláci, strašáci, draci* (*Ti sněhuláci se nám povedli. V zeli stáli otrhaní strašáci. Papíroví draci létali dětem vysoko*).
3. Některá podstatná jména rodu mužského mohou mít v 1. p. množ. č. dvojí tvary: životné i neživotné (např. *slanečci* i *slanečky, ledoborci* i *ledoborce, mikrobi* i *mikroby, ukazatelé* i *ukazatele*). Podle toho se také řídí *i* a *y* v koncovce přičestí (*Slanečci byli uskladněni. Slanečky byly uskladněny. Ledoborci vypluli. Ledoborce vypluly. Mikrobi se rozmnožili. Mikroby se rozmnožily. Na rozcestí stáli ukazatelé. Na rozcestí stály ukazatele*).
4. Je třeba si dobře uvědomit skutečný podmět (základ rozvitého podmětu) a rozlišovat případy typu *Davy diváků proudily na stadion* (podmět *davy*) a typu *Diváci proudili na stadion* (podmět *diváci*).
5. Ve větách s podmětem všeobecným (není ve větě uveden, ale rozumí se jim „nějakí lidé“) je shoda podle mužského rodu životného (*Včera ho operovali*). Ve shodě s tím je také třeba rozlišovat případy typu *V rozhlase se vysílaly zprávy* (slovo *zprávy* je v 1. pádě, je to podmět) a typu *V rozhlase vysílali zprávy* (je tu všeobecný podmět, slovo *zprávy* je předmět ve 4. pádě).
6. U podstatných jmen rodu ženského vzoru *kost* nás nesmí v 1. p. množ. č. mást koncovka *i*. Podstatné jméno *děti* je v množném čísle rodu ženského, proto píšeme *Děti ležely jako Kostí ležely*. Také tvary množného čísla *oči* a *uši* jsou rodu ženského (*Oči ho pálily. Uši ho zábly*).
7. V případech, kdy není mluvnický rod podmětu jednoznačný, uplatňuje se shoda podle smyslu. Např. *My jsme to věděli* (jde-li o muže). *My jsme to věděly* (jde-li o ženy). Také ve větě typu *Co jste to, děti, provedly* se vlivem slova *děti*, uvedeného v 5. pádě (není to vyjádřený podmět!), uplatňuje shoda podle smyslu.

Cvičení

1. Doplňte i nebo y.

Chlapci hrál- kopanou. Dívky skákal- přes švihadlo. Stromy se už zbavil- listí. Děti na hřišti skotačil-. Navštívil- nás naši přátelé. Před školou čekal- na děti rodiče. Dni prázdnin rychle ubíhal-. V třešňové aleji visel- strašáci. Na modravé obloze plul- beránci. Koně se dal- do klusu. Uši dětem mrazem zčervenal-. Na stráních hor ležel- malebné vsi. Na dvoře stál- dva sněhuláci. Skupiny výletníků procházel- zámek. Oči malého chlapce se rozzářil-. Ve městě se už rozsvítil- pouliční lampy. Smečky vlků se odvážil- až k lidským obydlím. U hradní brány stál- strážce. Ovce pásł- dva pastevci. Jako střely vyrazil- závodníci na trať. Co tam ti lidičky dělal-?

2. *Doplňte i nebo y.*

Kosti se dával- psům. Jako malé drahokamy létal- pestří motýli nad záhony. Vozy táhl- do kopce vždy dva koně. V biografu se promítal- krátké filmy. Malé děti musel- rodiče vyzdvihnout, aby také něco viděl-. V biografu uváděl- nový film. Uzenáče nám chutnal-. Nad hlavami dětí se vznášel- draci. Za výkladní skříní ležel- na misce zavináči. Na náměstí se shromáždil- zástupy lidí. V televizi právě vysílal- zprávy. Dříve se zavináče vyráběl- jen ze sledů. Od kouře nás páлил- oči. Děti u řeky obtěžoval- komáři. Rackové křičel-, až nám zaléhal- uši. Květiny lisoval- chlapci ve staré knize. Kočky naši psi nesnášel-. Uzenáči šl- dobře na odbyt. Kočky se se psy nesnášel-. Kam jste se to, děti, takhle pozdě vydal-?

3. *Doplňte i nebo y.*

Na jaře k nám vždy přiletěl- celé houfy špačků. Budky našl- špačkové snad v každé zahradě. Rodiče trápil- nějaké velké starosti. Oba rodiče se o děti dobře staral-. Dříve se vyprávěl- různé strašidelné historky. Hastroši v polích sloužil- k plašení zvěře. Po městě pochodoval- oddíly vojáků. Ve vesnici zvonil- poledne. K továrně přijížděl- autobusy s dělníky. První dva vagony obsadil- matky s malými dětmi. Následující dny přinesl- nejedno překvapení. Dveře se u nás na noc zavíral- na dva západy. Jako vojáci v řadě stál- jedle na kraji lesíka. Dospělým pomáhal- při sušení sena i děti. Slanečci se na trhu objevil- jen výjimečně. Každý večer se četl- pohádky. Zvony zvonil- na poplach. Ryby lovil- rybáři až za večerního chládku. V továrně houkal- konec dopolední směny. Měl- byste, milé děti, už jít spát.

Pro psaní *i/y* v příčestí minulém ve větách s několikanásobným podmětem platí celkem jednoduché základní pravidlo:

Je-li mezi členy několikanásobného podmětu také podstatné jméno rodu mužského životného, píše se v koncovce příčestí *-i*. Např. *Ženy, muži a děti spěchali ke koupališti.*

Není-li žádný člen několikanásobného podmětu rodu mužského životného, píše se v koncovce příčestí *-y*. Např. *Ženy a děti spěchaly ke koupališti. Ženy i mladá děvčata se chystaly na módní přehlídku.*

Poznámka:

Jen jsou-li všechny členy několikanásobného podmětu středního rodu v množném čísle, je v koncovce příčestí *-a*. Např. *Jehňata a kůzlata se sprátelila.* V jiných případech vedou podměty středního rodu ke koncovce *-y*. Např. *Jehňata a kůzle se sprátelily. Jehně a kůzle se sprátelily.*

Cvičení

4. *Doplňte i nebo y.*

Slepice a kuřata běhal- po celé zahradě. Naše kočky a pes se snášel- velmi dobře. Hříbě a tele pobíhal- volně po zahradě. Slepice, kuřata a kohout zobal- na dvoře zrní. Naše kočky žil- se psem v přátelské shodě. Kobyla a hříbě se pásl- na mezi. Marie, Hana, Karel i malá Irenka chystal- rodičům překvapení. Alík a všechny tři kočky už čekal- u dveří na mléko. Skupina turistů a průvodce se vydal- na cestu. Housata a kačátko se batolil- k rybníčku. Lidé ani stroje nezahálel-. Obě delegace a ministr se sešl- k společnému jednání. Děti a učitelé odjel- na školní výlet. Obě mužstva a rozhodčí už nastoupil- na hřiště. Zebry a žirafy byl- umístěn- ve společném výběhu.

Kromě uvedeného základního pravidla je možno uplatnit ještě jiné pravidlo, ale jen tehdy, stojí-li několikanásobný podmět až za přísudkem:

Koncovka přičestí se může řídit také rodem a číslem toho členu podmětu, který je nejbližší za přísudkem. Např. *Ke koupališti spěchaly ženy, muži i děti. Na dvoře zobaly zrní slepice, kuřata i kohout.* V těchto případech tedy můžeme podle prvního pravidla napsat v koncovce přičestí **-i**, podle druhého pravidla **-y**. Obojí způsob je správný. Ale pozor: např. ve větě *Ke koupališti spěchali muži, ženy i děti* je nutno podle prvního i druhého pravidla napsat v přičestí **-i**.

Cvičení

5. *Doplňte i a y. Uved'te, ve kterých případech je obojí možnost.*

U lesa se pásl- zajíci a srnky. Na poli pracoval- ženy i muži. Na stromě seděl- holubi a hrdličky. Večer vyběhl- z lesa na louku srnky a zajíci. Na polích se objevil- vrány a havrani. Záchranných prací se zúčastnil- muži i ženy. Na strom přilétl- hrdličky a holubi. Na kamenité stráni se vyhříval- ještěrky a hadi. Nad zasněženým krajem poletoval- havrani a vrány. V teráriu byl- hadi i ještěrky. O zbytky lví kořisti se postaral- hyeny a šakali. V hradní vížce se usídlil- sovy a netopýři. Babičku na zahrádce nejvíce zlobil- krteci a myši. Za večerního šera vycházel- na mýtinu laně a jeleni. V močále plaval- jen žáby a pulci. Na mezi pořádal- koncert cvrčci a luční kobylky. V křišťálově čistých horských potocích býval- škeble a raci.